19- LIÂN BAHSI
Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
Hadis-i Serif Diger Rivayetlerden Fazla Olarak Su Hükümleri Ihtiva Eder:
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

19- LIÂN BAHSI

Liân : La'ndan alinmadir. La'n : Kogmak ve uzaklastirmak demektir, liân yapan kan koca Allah'in rahmetinden yahut birbirlerinden uzaklastiklari ve liân yapan erkek besinci defada kendine lanet ettigi için ona bu isim verilmistir. Namaza bâzan rükû' ve süeûd denildigi gibi, burada da cüz'ü zikirle küll kasdedümistir. Liânm ser'î mânâsi Hanefîler'e göre : Lanetle beraber yeminlerle te'kîd olunan sehâdetler-dir. Liân için sehâdete ehil olmak sarttir. Binâenaleyh liân ancak hür, âkil, balig ve kendilerine kazif haddi vurulmamis iki müslüman arasinda cereyan eder.
Eimme-i selâse yâni îmani Mâlik, Safiî ve Ahmed b. Hanbe1 liâni: «Sehâdet lâfzi ve te'kîd edilen yeminler.» diye ta'rîf etmislerdir. Onlarca liânda sehâdete degil, yemine ehil olmak sarttir. Bu halde müslüman bir erkekle kâfir olan karisi arasinda liân cereyan ettigi gibi, kâfir olan kari koca ve keza köle ile karisi arasinda da liân yapilabilir.
Nevevî'nin beyanina göre ulemâ : «Liânla Kasâme'den baska müteaddit defa yapilan yemîn yoktur. Davaciya da yalniz bu iki yerde yemîn verdirilir.» demislerdir. Liânm hikmeti, sartlari, sebebi, rüknü ve hükmü vardir.
Himet-i mesrûiyyeti: Nesebi korumak ve kadina teveccüh eden kötü ithami def etmek gibi seylerdir.
Sartlan: Hanefîler'e göre nikâh-i sahih ile evli bulunmak, erkegin iddiasini isbât için beyyine getirememesi, kadinin inkâri ve liân talebi, kadinin namuslu olmasi, akil, Islâm, bulûg, hürriyet, dilsiz olmamak, kazif sebebiyle hadd vurulmus olmamak ve kari kocanin Islâm diyârinda bulunmalaridir. Diger mezheplerce Islâm ve hürriyet sart degildir.
Sebebi: Kazftir. Kazf: Namuslu bir kadina zina isnadinda bulunmaktir. Bunun cezasi hür için seksen, köle için kirk dayaktir. Zinayi kendi karisina isnâd edip de beyyine getiremeyen yalanci erkek hakkinda hadd-i kazif (yâni kazif cezasi olan dayak) yerine Hân mesru' olmustur. Liân yalanci zevce hakkinda zina cezasi yerine geçer.
Rüknü: Liân esnasinda yapilan sehadetlerdir. Bunlar babimiz hadîslerinde görülecektir.
Hükmü : Liândan sonra cinsî münasebetin haram olmasidir.
Liân; Kitâb, Sünnet ve icma-i ümmetle sabittir. Kitabdan delili:
«Karilarina iftira atip da kendilerinden baska sâhidleri bulunmayanlardan her birinin seh âdeti: Kendinin hakîkaten dogru söyleyenlerden olduguna dört defa Allah'a sehâdet getirmesidir. Besincisi sayel yalancilar-dansa Allah'in laneti kendi üzerine olmasini söylemesidir. Kadindan da azabi : Kocasinin hakîkaten yalancilardan olduguna dört defa Allah'a sehâdette bulunmasi; besincide : Eger kocasi dogru söyleyenlerdense Allah'in gazabinin kendi üzerine olmasini söylemesi defeder.» [1] âyetleridir. Kaadî Iyâz liân kissasinin hicretin dokuzuncu yili sâ'bân ayinda vuku' buldugunu Ibni Cerir-i Taberî 'den nakîet-mistir. Sünnetten delili: Babimizin hadîsleridir. Liânin sihhatina ulemâ icmâ' etmislerdir.

1- (1492) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Ibni Sihâb'dan dinledigim, ona da Sehl b. Sa'd es-Sâîdî'nin haber verdigi su hadîsi okudum :
Uveymir-i Aclânî, Âsim b. Adiy el-Ensârî'ye gelerek: Ne dersin ya Asim1 Bir adam karisinin yaninda birini bulursa onu öldürür; siz de kendisini öldürür müsünüz; yoksa ne yapar? Sunu benim için yâ Âsim, Re-süiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e soruver! demis. Âsim da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} 'e sormus. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Selleni) bu suallerden hoslanmamis; onlari ayip görmüs. Hattâ (bu bâbta) Re-

sû\ül\ah(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den isittigi sözler Âsim'a girân gelmis. Âsim evine dönünce Uveymir gelmis; ve :
Yâ Âsim! Resûlüllah (Sallaljahü Aleyhi ve Sellem) sana ne dedi? diye sormus. Âsim:
—Sen bana hayir getirmedin; Resûlüllah (SalkiUahü Aleyhi ve Sellem) kendisine sordugum suâlden hoslanmadi; demis. Uveymir :
—Vallahi ben bu meseleyi ona sormaktan vazgeçmeyecegim; diye mukabele etmis. Derken Uveymir kalkarak halk arasinda bulunan Resûlüllah (Sallallahü A Jeyhi ve Sellem) 'in yanma gelmis ve:
—Yâ Resûlallah, ne buyurursun, bir adam karisinin yaninda birini bulursa onu öldürür; siz de kendisini öldürür müsünüz; yoksa ne yapar? demis. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem);
«Seninle zevcen hakkinda âyet indi. Haydi git de onu getir.» buyurmuslar.
Sehl sunu söylemis : Müteakiben Hân yaptilar. Ben de halkla beraber Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selkiu) 'in yaninda idim. Liâni bitirdikleri vakit Uveymir :
— Karimi nikâhim altinda tutsam onun hakkinda ben yalan söyledim yâ Resûlâllah! dedi; ve Resûlüllah (SaUuUahii Aleyhi ve SeÜem) kendisine emretmeden karisini üç defa bosadi.
Ibni Sihâb : «Artik bu, Hân yapanlarin âdeti olmustur.» demis.

2- (...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan naklen haber verdi (Demis ki) : Bana Sehl b. Sa?d el-Eiisârî haber verdi ki : Benî Aclân kabilesinden Uveymir-i Ensârî Âsim b. Adiy'ye gelmis... Ve hadîsi Mâlik hadîsi gibi rivayet etmis.
Ibni Sihâb bu hadîse : «Bundan sonra erkegin karisindan ayrilmam Hân yapanlarin âdeti oldu.» cümlesini kendinden katmistir. O. hadîse su ifadeyi de ziyâde etmistir:
«Sehl (Dedi ki) : Kadin hâmile idi. Artik çocugu annesinin adi ile çagriliyordu. Bundan sonra çocugun annesine, annesinin de Allah'in kendisine takdir buyurdugu hisse de ona mirasçi olmasi âdet hâlini aldi.»

3- (...) Bize Muhammed b. Kâfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dürrezzak rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi kî) Bana Ibni Sihâb Hân yapanlari ve onlar hakkindaki âdeti, Benî Sâi-de kabilesinden Sehl b. Sa'd hadîsinden naklen haber verdi. (Söyle ki) :
Eusârdan bir zât Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e gelerek: Yâ Resûlâllah, ne buyurursun, bir adam karisinin yaninda birini bulursa; demis.
Râvi hadisi kissasi ile anlatmis; sunu da ziyâde etmistir: «Bunu üzerine mescidde liân yaptilar; ben de orada Idim.» Yine hadiste «Müteakiben onu RcsûlüHah (Sal la! Ut hii Aleyhi ve Sellem} emretmeden üç dt fâ bosadi: ve Peygamber {SaUuUahii Aleyhi ve Sel tan ;'in yaninda ondan a> rildi. Bunun üzerine Peygamber (SalkiHahü Aleyhi ve Sellem) :
«Iste her liân yapanlar arasinda ayfrma budur.» buyurdular ifâdes vardir.
Bu hadîsi Buhârî «Talâk», «Tefsir», «I'tisâm». «Ahkâm» v «Muharibin» bahislerinde; Ebû Dâvûd, Nesai ve îbni Mâce «Talâk» bahsinde muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Resûlüllah (SalîaUahü Aleyhi ve Sellem) 'in soi-ulan suâlden hoslanmama si henüz vuku' bulmayan bir seye dair oldugu içindir. Bir de bu suâ müslümanlar aleyhine ifsaatta bulunmayi, bu suretle Yahudilerle münâ fiklari müslümanlann irzlarina dil uzatmaga musallat kilmayi lezammur ediyordu.
Anlasiliyor ki, Hz. Uveymir karisini zina halinde yakaladigini iddia etmis: iddiasini sâhidle isbât edememis; bu vaziyete düsen bil adamin ne yapmasi lâzim geldigini sormustur. Fakat o1 zamana kadai böyle bir sey vâki' olmadig: için Peygamber (SallaHcihii Aieyhi ve Sellem) bi acâib sulâden hoslanrnamistn\ Az sonra bu mesele hakkinda liân âyeti inmis; böyle bir iddia karsisinda kan kocanin hâkim huzurunda yemin vererek sebâdette bulunmak suretiyle lânetlesmeleri gerektigi bildirilmistir. Uveymir <Rctliyallahü anhi mesele>-i bizzat sordugu zaman Resûlüllah (SalIaUahii Aleyhi ve Sellem) bunu kendisine bildirmis;]iân için karisini getirmesini emir buyurmustur. Bir rivayette Peygamber fSalia'-lnhu Aleyhi ve Sel!em) veymirin karisini kasdederek :

«Sâhidsiz bir kimseyi recmetseydim, bu kadini recmederdIm.» demistir.
Buhâri'nin rivayetinde burada :
«Resûlüllah ,'Sallallahii Aleyhi ve Setten) onlara Allah'in kitabinda beyân ettigi sekilde lânetlesmeyi emir buyurdu. Onlar da lânctlcstjler.» denilmistir. Lânetlesmenin sureti aynen âyet-i kerîme'de beyân buyuruldugu gibidir. Yâni : Hâkim huzurunda evvelâ erkek söze baslayarak kadina dört defa: «Allah'a sehâdet ederim ki, sana isnâd ettigim zina sözünde ben hakîkaten dogru söyleyenlerdenim.» der. Besinci defada : «Sana isnâd ettigim zina sözünde yalancilardandim Allah'in laneti üzerime olsun!» cümlesini söyler. Sira kadina gelince : O da kocasi hakkinda dört defa : «Allah'a sehâdet ederim ki, bu adam bana isnâd ettigi zina süzünde hakîkaten yalancilardandir.» der. Besincide: «Eger bu adam bana is-nâd ettigi zina sözünde dogru söyleyenlerdense Allah'in gazabi benim üzerime olsun!» cümlesini söyler; ve Hân yapilmis olur. Hakim de onlari birbirinden ayirir. Imam Âzam 'a göre bunun hükmü bir taiâk-i bâindir.
Ulemânin beyanlarina göre Hânda erkegin (lanet), kadinin (gazab) kelimelerini kullanmalari, kadinlarin agizlari lanete alisik olup bu kelimeyi söylemekte beis görmeyecekleri içindir. Filhakika bir hadîste kadinlara : «Siz laneti çok yaparsiniz...» buyurulmustur. Bir kelimeyi çok söyleyen insan nazarinda o kelimenin hürmeti kalmaz.
îbni Sihab'm: «Artik bu, Hân yapanlarin âdeti olmustur.» sözünü Mâlikîler 'den Ibni Nâfi' : «Liândan sonra kadini bosamayi müstehab görmek âdet olmustur.» mânâsina te'vîl etmistir. Nevevî : Cumhura göre bu sözden murâd : Kari kocanin birbirinden ayrilmalarinin sirf Hânla olusu âdet hükmüne girmistir.» mânâsi alindigini söylüyor. Hanefîler'e göre burada hâkimin hükmü mutlaka lâzimdir.

Bu Hadisden Çikarilan Hükümler:

1- Vukuatin hükümlerini ögrenmek için vaktinden önce hazirlikta bulunmak caizdir.
2- Ülülemre müracaat caizdir.
3- Hüküm zahire göre verilir. Zîrâ bâtini ancak Allah bilir.
4- Lüzumsuz meseleleri, bahusus müslümanlar aleyhine ifsaati te-zammun eden seyleri sormak mekruhtur.
5- Âlim evinde aranir; sokakta veya camide tesadüf için beklenmez.
6- Bir kimse bir adami öldürür de onu karisi ile zina hâlinde yakaladigim iddia ederse, öldürülür mü öldürülmez mi? meselesi ihtilaflidir. Cumhura göre öldürülmez; kisas olunur. Ancak zinayi dört âdil erkek sâhidle isbât eder; öldürülen sahis da muhsan olursa yahut ölenin mirasçilari i'tirafda bulunurlarsa, kisas lâzim gelmez. Diyaneten yâni Allah ile öldüren arasinda sözünde dogru olmak sartiyle bir sey lâzim gelmez. Sâfiî1er'den bâzilari: «Muhsan bir zânîyi öldüren kimseye kisas vaciptir.» demislerdir.
7- Liân mesrû'dur.
8- Liân hükümet reisinin veya hâkimin huzurunda ve kalabalik insanlarin gözleri önünde yapilir. Liânin siddetli nevilerinden biri budur. Nevevî , Hânin üç suretle yâni zaman, mekân ve kalabab suretleriyle siddetlen dirildigini söyler. Zaman itibariyle siddetli liâi ikindiden sonra yapilandir. Mekândan murâd: O yerin en serefli mei kiidir. Kalabaligin en azi dört kisidir. Yine Nevevî : «Su siddet nevilerin vacip mi yoksa müstehap mi oldugunda ulemamiz arasinda h lâf vardir; esah kavle göre müstehaptir.» demektedir,
9- Ebû Hanîfe'ye göre mücerred liânla ayrilma tehakku etmez. Kari ile kocanin birbirinden ayrilmalari hâkimin hükmü ile olu: Çünkü bir rivayette: «Onu bosa!» buyuruldugu gibi, babimiz rivayetle rinin birinde de : «Sonra onlarin aralarini ayirdi.» denilmektedir. Maams fih liânla kadinin cimâî haram olur. Sevrî ile îmam Ahmed'i: mezhepleri de budur. Mâ1ikî1er'den bu hususta dört kavil rivâ yet olunur. Birinci kavle göre ayrilma ancak kari kocanin beraberce lâ netlesmeleriyle tehakkuk eder. Ikinci kavil îmam Mâlik'in «El Muvatta'» nâm eserindeki sözünün zahiridir. Bu kavle göre ayrilik er kegin Hâni ile olur. Mezkûr kavli Esbag rivayet etmistir. Üçünci kavil Mâ1ikî1er'den Suhnûn'undur. Buna göre ayrilik, kadii liâna yanasmazsa kocasinin Hâni ile olur. Dördüncü kavle göre kadii Hân yaparsa ayrilik kocasinin Haniyle tamam olur. MâlikîIerdei Ebû'KKaasim buna kail olmustur. Hâsili Imam Mâ1ik'i mezhebine göre kan ile kocanin ayrilmalari hâkimin hükmüne bagli ol madigi gibi, erkegin

bosamasi da sart degildir. Ley s, Evzâî Ebû Ubeyd ve Hanefî1er'den Imam Züfer'in mez^ hepleri de budur.
îmam Sâfiî'ye göre ayrilik erkegin Haniyle olur. Anlasiîr yor ki:
Imam Âzam, Sevrî, Evzâî, Leys , Imam Safiî, Imam Mâlik, Imam Ahmed, Ishâk, Ebû Ubeyd ve Ebû Sevr liânin hükmü ve sünneti kari ile kocanin birbirinden ayrilmasi oldugunda ittifak etmislerdir. Yalniz bu ayriligin liânla mi yoksa hâkimin hükmü ile mi tehakkuk edeceginde ihtilâi olunmustur. Medine, Mekke, Küfe, Sâm ve Misir ulemasinin mezhepleri de budur.
Osman-i Bettî ile Basrali bâzi ulemâ: «Erkek bo-samadikça Hân ismet-i nikâhtan bir sey noksan etmez; ama bosamasi daha münasibtir.» demislerdir. Bu kavli Ibni C er îr Ebû's-Sa'sa' Câbir b. Zeyd 'den de rivayet etmistir.
Liânla vuku' bulan ayriligin fesh mi yoksa bosama mi sayilacagi ihtilaflidir. Ibrahim Nehai, Imam Âzam ve Saîd b. Müseyyeb bir talâk olduguna kaildirler. Imam Mâlik ile Sâfiî'ye göre feshtir.
Cumhuru ulemâya göre, Hân yapan kari koca bir daha ebediyyen bir araya gelemezler. Yalniz liândan sonra erkek yalan söyledigini i.tirâf ederse karisini tekrar alip alamayacaginda ihtilâf etmislerdir. Imam Âzam'a göre nikâhi haram kilan mânâ ortadan kalktigi için tekrar evlenebilirler. Imam Mâlik, Safiî ve diger ulemâ ebediyyen bir araya gelemeyeceklerine kail olmuslardir.
10- Liân yapan kadinla çocugu arasinda mîras hükümleri cereyan eder. Bu bâbda icmâ' vardir. Çocukla anne tarafindan mîras hissesine sahip akraba arasinda dahî hüküm budur. Zühn' ile Imam Mâlik ve Ebû Sevr'in mezhepleri de budur.
Imam Ahmed: «Anne yalniz basma mirasçi kalirsa bütün mah asabe tarikiyle alir.» demistir. Imam Âzam'a göre de bütün mali alirsa da üçte birini farzan (yâni muayyen mîras hissesi olarak), bakîsini de redd suretiyle alir.
11- Liân ancak sahîh nikâhla evli kari koca arasinda yapilir. Bu cihet âyet-i kerîmede tasrîh buyurulmustur. Binâenaleyh nikah-i fâsidle evlenenlere liân hakki yoktur. Imam Safiî: «Çocuk benden degildir.» demek suretiyle yapilan kazifte bunda da liân yapilacagina kaildir.
Hanefîler'e göre karisini bir talâk-i bâin veya üç talâkla bosadiktan sonra ona zina isnadinda bulunan kimseye liân îcâb etmez. Fakat talâk-i ric'î ile bosayip da zina isnâd ederse liân vâcib olur. Hattâ evlenmeden önce kadina zina isnâd eden kimseye onunla evlendikten sonra liân lâzim gelir; çünkü âyet umum bildirmektedir. Imam Sâfiî'ye göre bu surette liân vâcib degildir.
Karisi öldükten sonra ona zina isnâd eden kocasini Imam Sâfiî'ye göre karisinin kabri üzerinde liân yaptirilir. Hanefîler buna kail degildirler.
12- Liân vâcib olmak için erkegin iddiasina beyyine getirememesi sarttir. Beyyine yâni dört erkek sahit getirirse liân degil, kadina hadd-i ser-î lâzim gelir.
13- Lîânin vâcib olmasi için kadinin zinayi inkâr etmesi dahî sarttir. Zira i'tirâf ederse yine hadd icâb eder.
Zinanin haddi: Hiç evlenmemis hür kimseye yüz; köle veya câriye elli dayak muhsan yâni evli veya evlilik geçirene recimdir. Recim taslamak suretiyle öldürmektir.
14- Hadîsin bir rivayeti hamilenin Hâni caiz olduguna delâlet etmektedir. Nitekim Ibni Ebî Leylâ ile Imam Mâlik, Ebû Ubeyde ve bir rivayette Hanef îler'den îmam Ebû Yûsuf buna kail olmuslardir,
Sevrî, Imam Âzam, meshur kavline göre Imam Ebû Yûsuf, Imam Muhammed, Imam Züfer, bir rivayete göre Imam Ahmed b. Hanbel ve Mâlikî1er'den Ibni Mâcesûn hamileye liân olmadigini söylemislerdir. Imam Âzam'la Züfer 'e göre bu hususta kadinin ka-zîften sonra alti ayda veya daha Önce dogurmasi hükmen müsavidir.
Imam Ebû Yûsuf, Imam Muhammed ve Imam Ahmed b. Hanbel: «Alti aydan azda dogururs a iiân vâcib olur Zira kazif esnasinda çocugun mevcut oldugu ancak bu surette an-îasilir; alti ayda veya daha fazlada dogururs a kadinin sonradan hâmile kalmis olmasi muhtemeldir.» demislerdir. Imam Mâlik 'in kavli de bu ise de ona göre çocugu nefi ve inkâr ettikten sonra cinsî münasebette bulunmamak sarttir. Onlar babimiz hadîsini hâmile hakkinda degildir diye te'vîl ederler. Bir de kadinin hakîkaten hâmile olup olmadigi malûm degildir. Bu bir ihtimalden ibarettir. Böyle mevhun bir seyi nefî etmekle liân vâcib olmaz, derler.
15- Liânm mescidde yapilmasi müstehaptir.

4- (1493) Bize Muhammed b- AbdiIIâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülmdik b. EM Süleyman, Saîd b. Cübeyr'den rivayet etti. (Demis ki) :
Mus'ab'in emirligi zamaninda bana, liân yapanlarin aralari ayrilir mi? diye soruldu. Ben ne diyecegimi bilemedim. Bunun üzerine Ibni Ömer'in Mekke'deki evine giderek hizmetçiye : Benim için izin iste! dedim. Hizmetçi:
— O kaylûle uykusundadir; cevabini verdi. Derken Ibni Ömer sesimi isitti. Ve:
— Ibni Cübeyr mi (geldi)? dedi. Ben:
— Evet, dedim.
— Gir! Vallahi sei" bu saatte ancak bir hacet getirmistir; dedi. Ben de (içeri) girdim. Bir de baktim kendisi altina bir hayvan keçesi sermis; basinin altina içi lîî dolu bir yastik koymus (yatiyormus)...
— Ebâ Abdirrahmân! Liân yapanlarin aralari ayrilir mi? dedim. Su cevabi verdi-:
— Sübhânallah! Evet! Bu meseleyi ilk soran fülân oglu fülândir. (Dedi ki) :
— Yâ Resûlâllah! Ne buyurursun, birimiz karisini kötülük yaparken bulsa ne yapmalidir? Konusmus olsa pek büyük bir sey hakkinda konulacak; sussa yine böyle bir sey hakkinda susacak!..
Peygamber (SallaHahü Aleyhi ve Sellcm) sükût buyurdu; ona cevâp vermedi. Biraz arasi geçince o adam tekrar gelerek :
— Yâ Resûlâllah! Sana sordugum basima geldi; dedi. Bunun üzerine (Azze ve Celle) Sûre-i Nûr'daki su; Karilarina iftira atanlar... âyetlerini indirdi. Peygamber (SallalIahü Aleyhi ve Sellem) bunlari o zâta okudu, kendisine va'zu nasihatte bulundu. Dünya azabinin âhiret azabindan ehven oldugunu ona haber verdi. Adam
— Hayir! Seni hak (din) ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, karima iftira etmedim; dedi. Sonra kadini çagirdi. Ona da va'zu nasihatte bulundu; ve dünyâ azabinin âhiret azabindan ehven oldugunu haber verdi. Kadin :
— Hayir! Seni hak (dîn) ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki, bu adam hakîkaten yalancidir; dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Seliem) (liâna) erkekten basladi. Ve adam kendisinin cidden dogru söyleyenlerden olduguna dört defa Allah'a sehâdet etti. Besinci sehâdet: Eger yalancilardansa Allah'in laneti kendi üzerine olmasi idi. Sonra Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Selkm) bunlari kadina tekrarlatti. O da : Adamm cidden yalancilardan olduguna dört defa Allah'a sehâdet etti. Besincisi de : Sayet kocasi dogru sÖyleyenlerdense Allah'in gazabi kendi üzerine olmasi idi, Müteakiben Resûlüllah (SallallaIiii Aleyhi ve Sellem) onlari birbirinden ayirdi.

(...) Bana bu hadîsi Aliy b. Hucres-Sa'dî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îsâ b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülmelik b. Süleyman rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Saîd b. Cübeyr'den dinledim. Sunlari söyledi:
Mus'ab b. Zübeyr zamaninda bana Hân yapanlarin hükmü soruldu. Ben ne diyecegimi bilemedim. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer'e gelerek: Ne dersin, liân yapanlarin aralari ayrilir mi? diye sordum...
Bundan sonra râvi, Ibni Nümeyr hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

5- (...) Bize Yahya b. Yahya ile Ebû Bekr b. Ebî Seybe ve 2ü-heyr b. Harb rivayet ettiler. Lâfiz Yahya'nindir. Yahya (Bize haber verdi) tâbirini kullandi. Ötekiler: (Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti) dediler Süfyaii, Amr'dan, o da Saîd b. Cübeyr'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etmis. Ibni Ömer sunu söylemis :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hân yapanlara: «Hesabiniz Allah'a kalmistir. Biriniz yalancidir. Senin Ifân yapmak için bir delilin yoktur.» buyurdu. Erkek :
— Yâ Kesûlâllah! Malim ne olacak? dedi.
«Sana mal yoktur. Eger kadin aleyhinde dogru söyledi isen; mal, fer-cInin sana helâl olmasina tekabül eder. Yafan söyledi isen bu mal talebi senin için ondan daha uzaktir.» buyurdular.
Züheyr kendi rivayetinde söyle dedi: «Bize Süfyân, Amr'dan naklen rivayet etti. Amr, Saîd b. Cübeyr'i sunu söylerken isitmis : Ben IbnI Ömer'i: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu; derken isittim.»

6- (...) Bana Ebû'r-Rabî'ez-Zehrânî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd, Eyyûb'dan, o da Saîd b. Cübeyr'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti, îbni Ömer sunu söylemis:
Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) Benî Aclân'dan iki kisinin ara-sini ayirdi; ve:
«Allah biliyor kî, ikinizden biri yalancidir; tevbe edeniniz var mi?» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Ibni Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Eyyûb'dan rivayet etti. Eyyûb Saîd b. Cübeyr'den dinlemis. Saîd :
Ben Ibni Ömer'e liâni sordum... diyerek Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'den naklen yukariki hadîsin mislini söylemis.

7- (...) Bize Ebû Gassân El-Mismaî ile Muhammed b. Müsennâ ve Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Mismaî ile Ibni Müsennâ'nmdir. (Dediler ki) : Bize Muâz yâni Ibni Hîsâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, Katâde'den, o da Azra'dan, o da Saîd b. Cüfceyr'den naklen rivayet etti. Saîd sunu söylemis :
Mus'ab liâncilarin aralarini ayirmadi. Bilâhare bu mesele Abdullah b. Ömer'e söylendi de:
— Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Benî Aclân'a mensûb kari kocanin arasini ayirdi; dedi.
Bu hadisin bâzi rivayetlerini Buhari «Talâk» bahsinin birkaç yerinde; Ebû Dâvûd ile Nesâî dahî «Talâk» bahsinde muhtelif râvilerden taline etmislerdir.
Ibni Ömer (Raâiyallahû anh) 'nin birinci rivayetinde liânin hangi sözlerle yapildigi bildirilmektedir. Ulemâ liânin aynen bu lâfizlarla yapilacagi hususunda müttefiktirler.
«Hesabiniz Allah'a kalmistir; biriniz yalancidir.» cümlesi hakkinda Kaadî Iy âz sunlari söylemistir: «Zahirine bakilirsa Resûlüllah (Sallaltahii Aleyhi ve Sellem)hu sözü liân yapildiktan sonra söylemistir. Mak-sad : Yalan söyleyen tarafa tevbe lâzim geldigini bildirmektir. Davûdî : Bunu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kan kocayi vaz geçirmek için Hândan evvel söylemistir; demistir. Ama birinci kavi daha zahir ve sözün siyakina daha uygundur. Bu sözde : (ehad) lâfzi yalniz nefîde kullanilir diyen nahv ulemâsina ve keza : Bu kelimenin ancak tavsif için kullanildigini, sahis yerinde kullanilamayacagini söyleyenlere red cevâbi vardir. Filhakika bu hadîste (ehad) kelimesi nefî ve tavsif de degil, bir sahis yerinde kullanilmistir. Nahv imamlarindan El-Müberred bunu tecviz etmistir...»
Hadîste zikri geçen maldan murâd : Mehirdir. Liân yapan erkek karisina verdigi mehri ondan almak istemis; fakat Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bunun mümkün olmadigini bildirmis ve dogru söylediysen yâni kadin zina etti ise, senden aldigi mehir mukabilinde sen de onunla cinsî münâsebette bulundun ve hakkini aldin; yalan söylediysen ondan mehir istemege hiç de hakkin kalmaz; çünkü hem namusuna dil uzatmakla, hem de senden aldigi hakkini elinden almakla ona zulmetmis olursun; demek istemistir.
Beni Ac1ân'm iki kardesinden murâd : Eenî Aclân kabilesine mensûb kari koca yâni Uveymir kissasidir. Ibarede taglîb tarikiyle kiz kardese kardes denilmistir. Araplar bir kisiyi ifâde etmek Için kardes tâbirini kullanirlar; «Benî Temîm'in kardesi» derler; bundan «Benî TemîmlI bir adani» mânâsini kasdederler.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Hâkim, liân yapacak kari kocaya nasîhatta bulunur; onlara, yalan yere yemin etmenin vebali korkunç oldugunu, dünya azabina (yâni hadd~i ser'îye) sabrin âhiret azabina nisbeten ehven sayilacagini telkin eden.
2- Liâna erkekten baslanir; çünkü Allah TeâSâ evvelâ onu zikretmistir. Kaadî Iyâz ve baskalari Islâm ulemâsinin bu" hususta müttefik olduklarini söylemislerdir. Imam Safiî ve ulemâdan bir taife; «Evvelâ kadin liân yaparsa Hâni sahîh olmaz.» demislerdir. Nevevî , Imam Âzamla bir takim ulemâya göre bunun sahîh oîdugunu kaydediyor.
3- Cima' ile kadinin mehri istikrar kesbeder. Bu hususta liân yapan kadin da sair kadinlar gibidir. Cirnâ'yla

kadinin bütün mehrini almaga hak kazandigina icmâ' mün'akid olmustur. Henüz cima' edilmeden liân yapan kadin hakkinda ise hilaf vardir. Cumhuru ulemâya göre buna da cimâ'dan önce bosanan sair kadinlar gibi yarim mehir verilir. Ebû'z -Zinâcl ile Hakem ve Hammad bütün mehir verilecegine kail olmuslardir. Zührî'ye göre ise hiç bir sey verilmez. Imam Mâlik 'den de buna benzer bir kavil rivayet olunmustur.

8- (1494) Bize Saîd b. Mansûr ile Kuteybe b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler kî) : Bize Mâlik rivayet etti. H.
Yahya b. Yahya da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Mâlik'e hitaben: Sana NâfV, Ibni Ömer'den naklen : Resûlüllah (Sallaîîahü Aleyhi ve Selletn) devrinde bir adamin karisi ile liâii yaptigini; bunun üzerine KesûIüîlah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in onlari birbirinden ayirarak çocugu annesine ilhak ettigini rivayet etti mi? diye sordum. Mâlik:
— Evet, cevâbini Terdi.

9- (...) Bize Ebû Bekr b. EM Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû IIsâme rivayet etti. H.
Bize îbni Nümeyr de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. Her iki râvi (Demisler ki) : Bize UbeyduHah, Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayette bulundu. Ibni Ömer söyle demis :
EesûîüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Ensâr'dan bir zâtla karisinin arasmda liân yapti; ve aralarini ayirdi.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. Müsennâ ile Ubeydullah b. Saîd de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya yâni el-Kattân, Ubeydullâh'-dan bu i sn adla rivayette bulundu.
Bu rivayeti Buhârî «Talâk» ve «Ferâiz» bahislerinde; Ebû Dâvûd, Nesâî ve Ibni Mâce «Talâk»da; Tirmizî *Nikâh» bahsinde tahric etmislerdir. Buhârî sârihi Aynî 'ye göre Ensâr'dan liân yapan zât Hilâl b. Ümeyye 'dir. Bu zâta âid rivayet, babimizda az sonra görülecektir.
îbni Abbâs (Radiyallahü anh) 'dan rivayet olunan bir hadîste :
Hü! b. Ümeyye karisina xinâ isnadinda bulununca kendisine : Val-üi Aleyhi ve Sellem) sana seksen dayak vurur; deümü biliyor; cevabini verdi. Bunun üzerine müEâane âyet! nazil oldu.» denilmistir. Mamafih bu rivayet Uveymir-i Ac1ânîye âid de olabilir; çünkü o da Ensârdandir-
Hadîs-i serif «liân ancak hâkimin kan kocayi birbirinden ayirma-siyle tamam olur.» diyen Hanefîler'e kuvvetli bir delildir. Bu bâbtaki ihtilâfi az yukarida görmüstük. Bundan maada liânin mesruiyetine ve dogacak çocugun nesebinin annesinden sabit olacagina da delildir. Erkek karisinin hamli için : «Bu benden degildir.» dedi mi artik çocugun nesebi ondan sabit olmaz; annesine nisbet edilir. Mîras dahî anne ile oglu arasinda cereyan eder. Mezhep imamlari ile cumhurun kavilleri bu oldugunu dahî yukarida görmüstük.
Tahâvî : «Bir takim ulemâ : Erkek karisinin .çocugunu nefî etmekle çocuk onun olmaktan çikmaz; bundan dolayi kendisine liân da yapilmaz; demislerdir.» diyor.
Tahâvî'nin isaret ettigi zevat; «Sa'bî ile Muhammed b. Ebî Zi'b ve bâzi Medine ulemâsidir. Burada ikinci bir ihtilâf daha vardir.
Hanefîler'e göre çocuk hakkindaki kazif dogum esnasinda yahut dogumdan bir iki gün sonra yâni âdet vecihle çocugun tebrik edildigi ve onun ihtiyacâti için öte beri satin alindigi günlerde yapilirsa sahihtir. Ondan sonra yapilan nefye itibâr yoktur. Imam Âzam bu' hususta vakit ta'yin etmemistir. Yalniz bir rivayete göre yedi gün ta'yîn ettigi söylenir. Imam Ebû Yûsuf iîe Imam Muhammed'e göre çocuk kirk gün zarfinda nefî edilebilir. Imam **Safiî:** «Çocuk dogar dogmaz nefî edilirse sahihtir; daha sonra nefî caiz olmaz.» demistir.

10- (1495) Bize Züheyr b. Harb ile Osman b. Ebî Seybe ve Ishâk b. Ibrahim rivayet ettiler. Lâfiz Züheyr'indir. Ishâk (Bize haber verdi) ifâdesini kullandi. Ötekiler: Bize Cerîr. Âmes'den, o da Ibrahim'den, o da Alkame'den, o da Abduüah'dan naklen rivayet etti; dediler. Abdullah söyle demis:
Bir cuma gecesi mescidde idik. Ansizin Ensârdan bir adam çikageldi ve:
— Sayet bir adam kariginin yaninda birini bulur da lâf söylerse ona dayak vurur; öldürürse siz de kendisini

(kisâsen) öldürür müsünüz? Yoksa susarsa pür gazab mi susar? Vallahi ben bunu mutlaka Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sel!em)'e soracagim! dedi. Ertesi gün Resûlüllah 'Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'e gelerek sordu; ve:
— Sayet bir adam karisinin yaninda birini bulur da lâf söylerse ona dayak vurur; öldürürse siz de kendisini (kisasen) Öldürür müsünüz; yoksa susarsa pür gazab mi susar? dedi. Resûlüllah (SaUaUakü Aleyhi ve Sellem):
«Allahim, beyân buyur!» dedi. (Böylece) dua etmege basladi. Nihayet liân âyeti (yâni) :
"Kanlarina Iftira atip da kendilerinden baska sahicileri olmayanlar..." âyetleri indi. Müteakiben halk arasmda bu is o adamin basina geldi de; hem kendisi hem karisi ResûlülJah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) gelerek lânetlestiler. (Evvelâ) erkek : Kendinin hakikaten dogru söyleyenlerden olduguna Allah'a dört defa sehâdette bulundu. Sonra besincide : Eger yalancilardansa Allah'in laneti kendi üzerine olmasi lanetini yapti. Arkasindan kadin liân yapmaga kalkti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona :
«Vaz geç!» buyurdu. Fakat kadin razi olmadi; ve liân yapti. Onlar dönüp gittikten sonra Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) .
«Umulur ki bu kadin kara, ciliz bir çocuk dogurur.» buyurdular. Müteakiben kadin kara, ciIiz bir çocuk dogurdu.

(...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrâhîm de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îsâ b. Yûnus haber verdi. H.
Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abde b. Süleyman rivayet etti. Bu râviler hep birden A'mes'den bu isnâdla bu hadîsin benzerini rivayet etmislerdir.
Bu rivayet, bundan evvelkini tefsir etmektedir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in ;
«Aüahim, beyân buyur!» diye dua etmesi, o âna kadar Han hakkinda henü£ âyet inmedigini gösterir. Bu cümle ile Allah'dan bu mesele hakkinda hüküm indirmesini niyaz etmis, arkasindan Hân âyetleri inmistir.
Herevî'nin beyânina göre ca'd: Erkekler hakkinda kullanilan sifatlardandir; ve yerine göre hem medh hem zemm ifâde eder. Medh için kullanilirsa iki mânâsi vardir. Birinci mânâsi etli; güçlü kuvvetli; ikincisi: kivircik saçli demektir. Çünkü düz saç ekseriyetle Arap olmayan milletlerde bulunur.
Zemm için dahî biri: kisa, müterede dit, digeri : cimri olmak üzere iki mânâda kullanilir.

11- (1496) Bize Muhammed b. Müsemiâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâîîâ rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Hisâm, Muhammed'den naklen rivayette bulundu. (Demis ki) :
Bu isten malûmati oldugunu zannederek Encs b. Mâlik'e sordum da sunu söyledi. Hilâl b. Üraeyye karisina Serik b. Sehinâ ile zsnâ isnadinda bulundu. Serik, Berâ' b, Mâlik'in anne bîr kardesi olup Islâm'da ilk Hân yapan adamdi. Hilâl karisi ile lânetlesti. Bunun üzerine liesûî.üîlah, (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Kadini gözeîîeyin! Eger beyaz (tenli), düz saçli, bozuk gozîü bir çocuk dogururs a, çocuk Hilâl b. Umeyye'ye; sürmeli gözlü, ciliz, Ince baE-dsrli dogururs a Serik b. Sehma'yö âirtir.» buyurdu. Bilâhare haber aidim ki, kadin sürmeli gözîü, csliz, ince baîdirh bir çocuk dogurmus.
Hilâl b. Ümeyye hadisini Hz. Ibni Abbâs 'dan, Buhari: «Tefsir», «Talâk» ve «Sehâdât» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Taîâk»da; Tirmizî «Tefsîr» ve «Talâk» bahislerinde muhtelif lâfizlarla Muhammed b. Bessâr 'dan tahric etmis-lerdir
Hz. Hilâl Ensârdandir. Evvelce müslürnan olmus; Bedir ve Uhud gazalarina istirak etmistir. Tebûk gazasina gitmeyen, fakat sonra da afva mazhar olan üç kisiden biridir.
Mukaati1'in beyânina göre karisinin ismi Havle binti Kays fdir. Havle binti Âsim oldugunu söyleyenler de vardir. O da Ensârdandir.
Serîk b. Sehmâ: Sahabeden olup Âsim b. Adiyy'in amcasi oglu ve Berâ'b. Mâ1ik'in anne bir kardesidir. Ensârin müttefiklerindendi. Sehmâ annesinin lâkabidir. Ismi Leb îbe binti Abdiilah'dir. Babasinin adi da Abede b. Muattib'dir.
Serîk'in yahudi oldugunu söyleyenler de bulunmussa da Kaadî îyâz bu iddianin bâtil oldugunu bildirmistir.
Bu hadîsi Ebû Dâvûd, biri Muhammed b. Bes-sar. digeri Hasan b. Alî'den olmak üzere iki tarîkten rivayet

etmistir. Bu bâbtakî rivayetlerin mecmuundan anlasildigina göre Hilâl b. Ümeyye kissasi söyle cereyan etmistir :
Hz. Hilâl tarlasindan yatsi zamani evine dönmüs; ve karisini Serîk ile zina ederken gözü ile görmüs; kulagi iîe isitmis. Fakat ses çikarmamis. Sabah olunca Eesûîüllah (SallaUahü Aleyhi ve SeîkmS'e giderek hâdiseyi anlatmis. Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Selîem)bu haberden hoslanmamis. Hi1â1'e :
«Yâ beyyîne getirirsin yahut sirtina dayak vurulur I» demis. Hilâl buna mukabeîeten :
— Seni hak dinle gönderen Allah'a yemîn ederim ki, ben dogruyu söyledim. Allah elbette benim sirtimi dayaktan kurtaracak bir hüküm indirecektir; demis. Bunim üzerine Cebrail (Aleyhlsselam) inerek lîân âyetlerini getirmis. Resûlüîlah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem} Men vakî Kâîe geçince Hz. Hüâî'e :
«Müjde yâ Hilâl! Allah sana ferahlik ve akar yo! halk etti.» buyurarak inen âyetleri kendisine okumus. Hilâl :
— Ben zâten Rabbimden bunu bekliyordum; demis. Sonra Hilâî'in karisina haber göndermisler. Kadin gelince Resûîüliah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) âyetleri ona da okumus; ve âhîret azabinin dünya azabindan daha siddetli oldugu ikisine de hatirlatarak nasihatlerde bulunmus. Hilâl:
— Vallahi bu kadm hakkinda ben dogruyu söyledim; demis. Kadin ise kocasinin yalan söyledigini iddia etmis. Bunun üzerine Resûlüllah (SallallaJiü Aleyhi ve Sellem) :
«Bunlarin arasinda liân yapin!» buyurmuslar. Evvelâ Hilâl'den sehâ-det istenmis. Hilâl dogru söyledigine dört defa sehâdette bulunmus. Be SInciye sira gelince; Hüâl'e : Yâ Hilâl! Allah'dan kork, çünkü dünya azâbi âhiret azabindan ehvendir; bu sehâdet sana azabi icâb eder; demisler. Hilâl:
— Vallahi bundan dolayi Allah bana hadd vurdurmadigi gibi, beni azâb da etmez; diyerek besinci sehâdetini de yapmis. Arkasindan kadina : Sen de sehâdet getir; demisler. O da kocasinin yalanci olduguna dört defa sehâdette bulunmus. Besinciye sira gelince, ona da kocasina yapilan telkînât yapilmis. Kadin bir an durakladiktan sonra :
— Vallahi ben kavmimi kepaze edemem; diyerek besinci sehâdetini getirmis. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) onlari birbirlerinden ayirmis; ve çocugun bundan böyle baba adi ile çagmlmama-sma, kadma ve çocuguna kimsenin dil uzatip isnâdda bulunmamasina; bu gibi hareketlerde bulunanlara hadd vurulacagina, kan koca bosanmadan birbirinden ayrildiklari için kadina mesken ve nafaka verileme-yecegine hüküm buyurmus. Çocuk sarisin, çantilari çikik, kanbur ve ince baldirli dogarsa Hilâl'e; esmer, kivircik saçli, dolgun vücutlu, kalin bal-dirh, düzgün çantili dogarsa maznuna yâni Serîk'e âid olacagini bildirmis. Neticede kadin Serîk'e benzeyen bir çocuk dogurmus. Resûlüllah (Sa'.laüahü Aleyhi ve Seilem) hunn haber alinca:
«Ah su yeminler olmasaydi ben bu kadma yapacagimi bilirdim.» demis. Ikrmie'nin beyanina göre dogan çocuk sonra Misir'a vâlî olmus.
Liân âyetlerinin sebeb-i nüzulü'hakkinda ulemâ ihtilâf etmislerdir. Bâzilari Uveymir-i Aclânî hakkinda nazil oldugunu söylemislerdir. Delilleri:
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) 'in Hz. Uveymir'e daha önceden :
«Seninle refikan hakkinda Allah âyet indirdi.» buyurmasidir. Cumhuru ulemâya göre liân âyetleri Hilâl b. Ümeyye kissasi için nazil olmustur. Çünkü babimiz hadîsinde Hz. Hilâl için : «Islâmda ilk Hân yapan adamdi.» denilmistir. Sâfiî1er'den Mârûdî: «Bu iki zât hakkinda nakiller birbirine benzer ve karisiktir» demis; Ibni Sabbâg ise Hilâl kissasinin âyetin onun hakkinda indigine delâlet ettigini söyledikten sonra: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) 'in Uveymîr'e:
«Seninle refikan hakkinda Allah âyet Indirdi.» buyurmasinin mânâsi: Hilâl kissasi için indirilen âyetler demektir. Zîra bunlarin hükümleri bütün müslümanîara âmm ve sâmildir. Nevevî'ye göre her ikisi için birden inmis olabilir. Ikisi de ayni meseleyi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)e yakin zamanlarda sormuslardir. Evvelâ Hi1â1 sormussa da aralan yakin oldugu için âyetler ikisi hakkinda nazil olmustur, denilebilir. Hüküm itibariyle bu rivayet de yukarikiler gibidir.

12- (1497) Bize ikisi de Misirli olan Muhammed b. Rurah b. Muhacir ile îsâ b. Hammâd rivayet ettiler. Lâfiz

Ibni Rumh'undur. (Dediler ki) : Bize Leys, Yahya b. Saîd'den, o da Abdurrahmân b. Kaasim'den, o da Kaasim b. Muhammed'den, o da Ibni Abbâs'dan naklen onun söyle dedigini haber verdi :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yaninda lânetlesmenin lâfo oldu da Âsim b. Adiy bu hususta bir söz söyledi. Sonra kalkip gitti. Derken ona kavminden bir adam gelerek, karisiyle bir adam tuttugunu sikâyet etmis. Bunun üzerine Asim:
— Ben buna ancak kendi sözümden dolayi mübtelâ oldum, diyerek o zâti Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'e götürmüs. Gelen zât karisini ne vaziyette buldugunu ona da haber vermis. Bu zât sapsari, etsiz, düz saçli imis. Karisinin yaninda buldugunu iddia ettigi sahis ise dolgun bacakli, esmer ve etli bir adammis. Bu haber üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allahim, beyân buyur!» diye duâ etmis. Binnetice kadin, kocasinin onun yaninda buldugunu söyledigi adama benzeyen bir çocuk dogurmus. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'de aralarinda Hân yapmis.
Mecliste bulunan bir adam Ibni Abbâs'a: Hakkinda Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem)rin :
«Bir kimseyi sâhidsIz recmetseydim, bu kadini recmederdim!» buyurdugu kadin bu mudur? diye sordu. îbni Abbâs :
— Hayir, o Islâm'da asikâr kötülük isleyen bir kadindi.» cevâbini verdi.

(...) Bu hadîsi bana Ahmed b. Yusuf el-Ezdî de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ismail b. Ebî Üveys rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Süleyman yâni îbni Bilâl Yahya'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bana Abdur-rahmân b. Kaasim, Kaasim b. Muhammed'den, o da Ibni Abbâs'dan naklen rivayette bulundu ki, Ibni Abbâs :
«Uesüliill&hfSallaUahü Aleyhi ve Sellem)'in yaninda, Hân yapanîarm lâfi geçtî» demîs, Râvî, Jjeys hadîsi gibi rivayette bulunmus; bu hadîste : etli...» tâbirinden sonra: «ciliz, kisa kivircik saçli» ifâdesini ziyâde etmistir.

13- (...) Bize Amru'n-Nâkid ile Ibni Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfiz Amr'îndir. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Ebû'z-Zinâd'dan, o da Kaasim b. Muhammed'den naklen rivayette bulundu. (Demis ki) : Abdullah b. Seddâd sunu söyledi:
Ibni Abbâs'm yaninda, liân yapanlarin lâfi geçti de Ibni Seddâd: Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)'in (haklarinda :
«Bir kimseyi sâhidsiz recmetseydim mutlaka bu kadini recmederdim!» buyurdugu kimseler bunlar mi? diye sordu. Ibni Abbâs :
— Hayir, o asikâr yapardi; cevâbini verdi.
Ibni Ebî Ömer. Kaasim b. Muhammed'den rivayetinde : «Dedi ki : Ben Ibni Abbâs'dan dinledim.» ifadesini kullandi.
Bu rivayetler Uveymir-i Aclânî kissasina aittir. Âsim'a gelen zât Uveymir'dir. Buradaki îbnî Abbâs rivayetini Buhârî «Sehâdet», «Muharibin», «Tefsir» bahislerinde ve Talâk»in bir-iki yerinde, Nesâî «Talâk»in bir-iki yerinde ve «Recm»de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Âsim b. Adiys Uveymir'in kabüesindendir. Bu zât Peygamber (SallaîlahÜ Aleyhi ve Sellem) 'in yaninda ileri geri söylenmis: «Ben refikamin yaninda bir adam bulursam mutlaka kiliçla boynunu vururum!» demisti. Sonra Allah Teâlâ bu husustaki hükmünü göstermek ve câhili-yet âdetini kaldirmak için, kari dökmenin hod behod degil, ancak Allah'in hükmü ile caiz olacagini kendisine ögretmek üzere onu kendi kabilesinden Uveymir hadisesiyle ibtilâ etmistir. Babimizin ilk hadîsinde Uveymir (Radiyallahu anh)'w : «Sunu benim için yâ Âsim! Resûîüîlah (SallatJahü Aleyhi ve Sellem) e soruver!» diye hitâb ettigi Âsim bu zâttir.
îbni Abbâs (Radiyallahu anh) 'a mecliste suâl soran zât Abdullah b. Seddâd 'dir. Nitekim müteâkib rivayette ismi tasrîh edilmistir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in :
«Bîr kimseyi schidsiz recmetsem, mutlaka bu kadini recmederdim!» sözünden muradi Hz. Uveymir'in karisidir. Yâni kadini recmet-mey'Ip liânla iktifa buyurmasi, recm sâhidsiz yapilamadigi içindir.

Ibni Abbâs (Radiyallahu anh) : «Hayir! O Islâm'da asikâr kötülük isleyen bir kadindi» cevâbi ile bu kadina isaret etmistir. Kötülükten murâd zinadir. Aynî 'nin kavli budur. Bu takdirde ibaredeki «la» ziyade ve te'kîd için olsa gerektir. Nevevî ise :
«Ibni Abbâs bu hadîsi : Islâmiyet devrinde asikâr kötülük yapan bir kadindi diye tefsir etmistir.» demektedir.

Hadis-i Serif Diger Rivayetlerden Fazla Olarak Su Hükümleri Ihtiva Eder:

1- Bir kimse bir isden dolayi birini ayiplarsa, er geç o is kendisinin de basina gelir. Ibni Sîrin'in birini iflâs dolayisi ile ayipladigi, sonra pisman olarak, bunun cezasini kirk yil bekledigi ve nihayet ayni akibete ugradigi rivayet olunur.
2- Dâvûdî : «Bu hadîste, asikâre kötülük yapanin zemmü gîbet edilebilecegine delîl vardir.» demistir.
3- Mücerred suyû' bulmakla veya karineye istinadla bir kimseye hadd-i ser'î vurulamaz. Hadd vurmak için yâ beyyine yahut suçu i'tirâf lâzimdir.

14- (1498) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-dülazîz yâni Derâverdî, Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hürey-re'den naklen rivayet etti ki, Sa'd b. Ubadetel-Ensârî:
— Yâ Resûlâllahî Ne buyurursun, karisinin yaninda bir adam bulan kimse onu öldürebilir mi? diye sormus. Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Hayir!» cevâbini vermis. Sa'd:
— Sana hak (din) ile ikram eyleyen Allah'a yemîn ederim ki, bI-lâkis evet! demis. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ;
«Efendinizin söyledigine kulak verin!» buyurmuslar.

15- (...) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Is-hâk b. îsâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mâlik, Süheyl'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Sa'd b. Ubâde :
— Yâ Resûlâllah! Refikamin yaninda bir adam bulursam dört sâhid getirinceye kadar ona mühlet verecekmiyim? diye sormus. O da :
«Evet!» cevâbini vermis.

16- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Mahled, Süleyman b. Bilâl'den naklen rivayet etti. (Demis ki) ; Bana Süheyî, babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayette bulundu. Ebû Hüreyre söyle demis : Sa'd b. Ubâde :
— Yâ Besûlâllah! Refikamin yaninda bir adam bulsam, dört sâhid getirinceye kadar ona dokunmayacak miyim? diye sordu. Resûliillah (SallallaJiü Aleyhi ve Sellem) :
«Evet!» cevâbini verdi. Sa'd:
— Asla olamaz! Seni hak (dîn) ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben onu bundan Önce mutlaka kiliçla tepeleyiveririm! dedi. Resûlüllah (Sallaltahü A leyhi ve Sellem) :
«Efendinizin söyledigine kulak verin! O hakîkaten gayurdur; ama ben ondan daha gayurum; Allah da benden daha gayurdur.» buyurdular.

17- (1499) Bana Ubeydullah b. Amr el-Kavârîrî ile Ebû Kâmil Fu-dayl b. Hüseyn el-Cahderî rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Kâmil'indir. (Dediler ki) : Bize Ebû Avâne, Abdülmelik b. Umeyrden, o da Mugîre'nin kâtibi Verrâd'dan, o da Mugîre b. Su'be'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Sa'd b. Ubâde:
Ben refikamin yaninda bir adam görürsem onu mutlaka ters tarafini çevirmeden kiliçla vururum; dedi. Bu söz Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)'in kulagina vardi. Bunun üzerine:
«Siz Sa'd'in gayretine sasiyor musunuz? Vallahi ben ondan daha gayurum; Allah da benden daha gayurdur.

Gayretinden dolayidir ki, Allah kötülüklerin asikârini gizlisini haram kilmistir. Allah'don daha gayur hiç bir sahis yoktur. D'zür Allah'a oldugundan fazîa hiç bir kimseye makbul olamaz. Bundan dolayidir ki, Allah Peygamberleri müjdeci ve korkutucu olarak göndermistir. Allah'tan baska hiç bir kimseye tr.edh daha makbul degildir. Bundan dolayidir ki, Allah cenneti va'd etmistir.» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Ebû Bekr b. EM Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseyn b. AHy, Zâide'den, o da Abdüîmeîik b. Umeyr'den bu
isîiâdîa bu hadisin mislini rivayet etti. O demis; dememistir.
Bu hadîsi Buhârî «Nikâh», «Muharibin» ve «Tevhîd» bahislerinde tahrîc etmistir.
Sa'd b. Ubâde (RadiyaHahü anti) Hazrec kabilesinin reîsi idi. Mârüdî ve diger ulemânin beyanlarina göre Hz. Sa'd'm kâhiren Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Seltem)'e i'tirâz gibi görünen sözleri, hakîkatta i'tirâz ve muhalefet degil, âdeti ifâde ve ihbardir. Karisini yabanci bir erkekle münasebet halinde gören kimseyi birden gazab ve hiddet kaplar; ve onu derhal öldürür. Bu hususta Allah âsî olup olmayacagini düsünmez. Iste Sa'd (Radiyaüahü anh) bu hâli anlatmak istemistir.
Seyyid: Enbârî ve diger bâzilarina göre, seref ve fazilette kavminden üstün olan kimsedir. Bu kelime, halim selîm, güzel huylu ve reîs mânâlarina da gelir.
Gayur: Gayretli demektir. Gayret: Esasen menetmek mânâsina gelir. Karisini baskasina bakmak, konusmak ve emsali alâkalardan men' eden erkege Araplar gayur derler. Türkçemizde buna kiskançlik denir; burada ondan murâd : Hamiyyet ve izzet-i nefistir. Gayret bir kemal sifatidir. Onun için Resûlüllah (Sailallahü'> A leyhi- ve Seîlem) Hz. Sa'd'in gayur oldugunu, kendisinin Sa'd'dan daha gayur, AUah'in ondan da gayur oldugunu haber vermis; müteâkib rivayette bu ifâdeden sonra : «Gayretinden dolayidir ki, Allah kötülüklerin asikârini gizlisini haram kilmistir.» buyurarak gayretullahdan murâd ne oldugunu tefsir ve îzâh etmistir. Yalniz insan gayretinde insan hâlinin degismesi ve iztirâb gibi seyler vardir. Bunlar Teâlâ Hazretleri hakkinda müstehîl yâni imkânsizdir. Kaadî Iyâz; gayreti söyle îzâh etmistir : «Gayret, ihtisas ifade eden bir seyde ortak bulunmak sebebiyle kalbin degismesinden ve gazabin heyecana gelmesinden alinmadir. Bu en ziyâde kari koca arasinda olur.
Kötülüklerden murâd: Kavli, fi'lî bütün çirkin hasletlerdir. Mücâhid'e göre asikâr kötülük annelerle evlenmektir. Câhüiyyet devrinde anne ile evlenmek âdetti. Gizli kötülük de zinadir.
Hz. Sa'd'm: «Ters tarafini çevirmeden kiliçla vururum.» sözü: «keskin tarafi ile vurur da'öldürürüm» manasinadir.
Hadîsin buradaki rivayetinde Allah Teâîâ hakkinda «Sahis» kelimesi kullanilmis ve :
«Allah'dan daha gayur hiç bir sahis yoktur.» buyurulmustur. Ibni Mes'ûd (Radiyallahü anh) rivayetinde bunun yerine «Ebad» yâni hiç bir münferid sey denilerek sahistan muradin «tek bir sey» demek oldugu beyân edilmistir. Bir rivayette :
«Allah'dan daha gayur hîç bir sey yoktur.» denilmistir.
Ulemâ buradaki (sahis) kelimesi üzerinde bir hayli söz etmislerdir. Kur tubî : «Sahis kelimesi lügatte esâs itibariyle insan eti ve cismi mânâsina vaz' edilmis; ama görünen her sey hakkinda kullanilmistir.
Bir sey görünürse onun hakkinda: derler. Bu mânâ Allah hakkinda muhaldir.» diyor. Dâvûdî bu kelimenin Peygamher (Sallaîiahü Aleyhi ve Sellem) 'e muttasil olarak rivayet edilmedigini: ümmetin, bu gibi hadîsleri kabul ile telâkki etmedigini, amel için zaruret olmayan hükümlerde böyle seylerden sakinilmasi gerektigini söylemis;
Hattâbî sözü daha da uzatarak su beyanda bulunmustur :
«Allah'in sifatlari hakkinda (sahis) kelimesini kullanmak caiz degildir. Çünkü sahis ancak mürekkeb cisimden meydana gelir. Bu kelime sahih olmayip râvi tarafindan yapilan bir tashîf olsa gerektir. Birçok râ-viler hadîsi mânâ itibariyle rivayet ederler. Hâvilerin hepsi fakîh degildir. Bâzi râvilerin sözlerinde bos ve saçma seyler vardir. Tabiînin büyüklerinden biri: Rabbimiz ne güzel kisidir; ona itaat edersek bize karsi gelmez; demistir. Halbuki (kisi) lâfzi ancak insanlar hakkinda kullanilir. Bu zât sözü gelisi güzel salivermistir. Sahis tâbiri dahî bu kabilden olacaktir. Fesadçilar bu kelimeyi birkaç vecihden dile dolamislardir. Evvelâ : Lâfiz ancak isitmekle

sabit olur; derler. Sonra: Bu lâfzin kabul edilmedigine icmâ i ümmet bulundugunu ileri sürerler. Bir de : Bu kelimenin mânâsi: Mürekkeb cisim olmayi icâb eder; binâenaleyh Aîîah hakkinda kullanilamaz; Cehmiye taifesi Allah'in cisim olduguna kail bulunduklari halde onlar bile Allah hakkinda (sahis) kelimesinin kullanilamayacagini söylemislerdir. Bu da arzettigimiz vecihle icmâin bu kelimeyi Allah'in sifati hakkinda kabul etmedigini gösterir; derler.»
Hâsili hadîsteki (sahis) kelimesi hiç bir sey mânâsina istiaredir. Bazilari bu cümlenin : «Hiç bir sahsin Aîlah'dan daha gayur olmasi dogru degildir. Bu tasavvur bile olunamaz.» mânâsina geldigini söylemis : «Su hâlde insan Allah'in kullarina yaptigi muameleden edeb örnegi almalidir. Allah kullarina hak ettikleri cezayi hemen vermemis; onlari cezalandir-mazdan evvel defalarca inzâr etmis; azabi ile korkutmus; kendilerine mühlet vermistir. Kula yarasan da hakki yokken vurup öldürme gibi seylere atilmamaktir...» demislerdir.
«Özür, Allah'a oldugundan fazla hiç bir kimseye makbul olamaz!» cümlesindeki özürden murâd : Nevevi'ye göre i'zâr yâni ceza vermeden evvel inzâr ve tehdidde bulunmaktir. Teâlâ Hazretleri Peygamberleri bunun için göndermistir.
Nitekim Kur'ân-i Kerîm'de: «Peygamber göndermedikçe (kimseyi) azâb edecek degiliz!» buyuruîmustur.
Kirmânî buradaki özürden, hüccet kasdedildigini söylemis; «Tevdîh» sahibi ise: «Özür: tevbe ve tevbeyi kabuldür.» demistir. Nevevî'nin beyânina göre :
«Bundan dolayidir ki, Allah cenneti va'd etmistir.» cümlesinin mânâsi : Allah cenneti va'dederek kullarini onu kazanmaga tesvik buyurun-ca kullarin cenneti istemeleri, Allah'a hamdü senalari artmistir; demektir.
Ibni Battal: «Allah'in kullarindan, ibâdet, lâyik olmadigi sifatlardan tenzih ve hamdü senada bulunmak suretiyle kendisini med-hetmelerini dilemesi, bu tâatler mukabilinde onlari mükâfatlandirmak içindir.» demistir.

18- (1500) Bize bu hadîsi Kuteybe b. Saîd ile Ebû Bekr b. Ebî Seybe, Amru'n-Nâkid ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. Lâfiz Kuteybe'-nindir. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Zührî'den, o da Saîd b. Müseyyib'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayette bulundu. (Söyle demis) ;
Benî Fezâre kabilesinden bir adam Peygamber (SailaUahü Aleyhi ve Sellem)e gelerek : Karim siyah bir oglan dogurdu; dedi. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Senin develerin var mi?» diye sordu. Adam:
— Evet, cevâbini verdi. «Renkleri nedir?» dedi. Adam:
— Kirmizi! cevâbmi verdi.
«Içlerinde boz renklileri var mi?» diye sordu. Adam:
— Hakîkaten içlerinde boz olanlari var; dedi. «Peki, bu onlara nereden geldi?» buyurdu. Adam :
— Belki damar çekmistir; dedi. Resulü]lah (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) : «Bunu da belki damar çekmisti;-.» buyurdular.

19- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Muhammet! b. Kâfi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Ibni Kâfi': (Bize rivayet etti.) tâbirini kullandi. Ötekiler : Bize Abdürrezzâk haber verdi; dediler. Abdürrezzâk : Bize Ma'-mer haber verdi; demis. H.
Bize Ibni Kâfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îbni Ebî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ebî Zi'b haber verdi. Bu râviler hep birden Zührî'den bu isnâdla, Ibni Uyeyne hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir. Su kadar var ki, Ma'mer'in hadîsinde : «Yâ Resûlâllah, karim siyah bir oglan dogurdu; dedi. Halbuki o anda kendisi çocugu nefyetmeye çalisiyordu.» ifâdesi bulunmaktadir. Hadîsin sonuna da : «Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona çocugu kendinden nefî için ruhsat vermedi.» cümlesini ziyâde etmistir.

20- (...) Bana Ebû't-Tâhîr ile Harmele b. Yahya rivayet ettiler. Lâfiz Harmele'nindir. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan, o da Ebû Seleme b. Abdirrahmân'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi ki : Bedevinin Mri Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'e gelerek :

— Yâ Resûlâllah! Karun siyah bir oglan dogurdu; ben bunu kabul etmedim, demis. Peygamfcer (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona:
«Senin develerin var mi?» diye sormus. Bedevi:
— Evet! cevâbim vermis. «Renkleri nedir?» buyurmus. Bedevi:
— Kirmizidir; demis.
«içlerinde boz renkleri var mi?» diye sormus. Bedevi:
— Evet, demis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Yâ bu nereden geldi?» buyurmus. Bedevi:
— Yâ Resûlâllah, belki onu bir damari çekmistir; cevâbini vermis. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«ihtimâl bunu da bir damari çekmistir.» buyurmuslar.

(...) Bana Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Huceyn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize X«ys, Ukayl'den, o da Ibni Sihab'dan naklen rivayet etti ki, Ibni Sihâb: Ebû Hüreyre'iiin Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen yukarikilerin hadîsi gibi rivayette bulundugunu duyduk; demis.
Bu hadîsi Buhârî «Talâk» ve «Muharibin» bahislerinde tahrîc etmistir. Hadîs-i serifi Ebû Dâvûd ile Nesâî dahî rivayet etmislerdir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e gelen bedevinin ismi : Dam-dam b. Katâde 'dir. Bu zât kendisi beyaz tenli oldugu için karisinin dogurdugu siyah çocugu yadirgamis; onu ta'rîz sureti ile nefyetmek istemis; fakat Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buna razi olmamistir. Çünkü çocuk bâzan anne ve babaya degil de uzak ecdâdindan birine benzeyebilir. Binâenaleyh mücerred renginin baska olmasi sebebi ile babasi onu nefyedemez. Besûlttllah (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) bu hakikati develerden misâl getirmek suretiyle îzâh buyurmustur.
Evrak: Rengi siyaha çalar beyaz yâni boz deve demektir. Araplarca eti en makbul deve budur.
Irk: Asil, kök ve damardir. Asilzade bir adam hakkinda Araplar (arik) tâbirini kullanirlar. Damar çekmesinden murâd: Çocugun sülâlesinden onun renginde bulunan birine benzemesidir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Küfe ulemâsi ile Imam Sâfiî'ye göre ta'rîz, hadd ve liân îcâb etmez. Zîra Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) karisina ta'-rîzde bulunan Damdam'a bunlarin birini tatbik etmemistir.
îmam Mâlik, ta'rîzin hem hadd hem de liân îcab edecegine kail olmustur. Yalniz ta'rîzin sarahat derecesinde mânâ ifade etmesi sarttir.
2- Çocugun rengi babasina benzemese de nesebi babasina ilhak olunur. Bu hususta çocugun siyah, anne ve babasinin beyaz yahut çocugun beyaz, ebeveyninin siyah olmalari bir hüküm ifâde etmez.
3- Hadîs-i serîf kiyasi isbât etmektedir.
4- Nesebin isbâti hususunda ihtiyatli davranmak; mücerred imkânla onu isbât etmek gerekir.
5- Sû-i zanna hakikat hükmü vermek memnû'dur.

---

[1] Sure-i Nûr; âyet: 6 - 9